

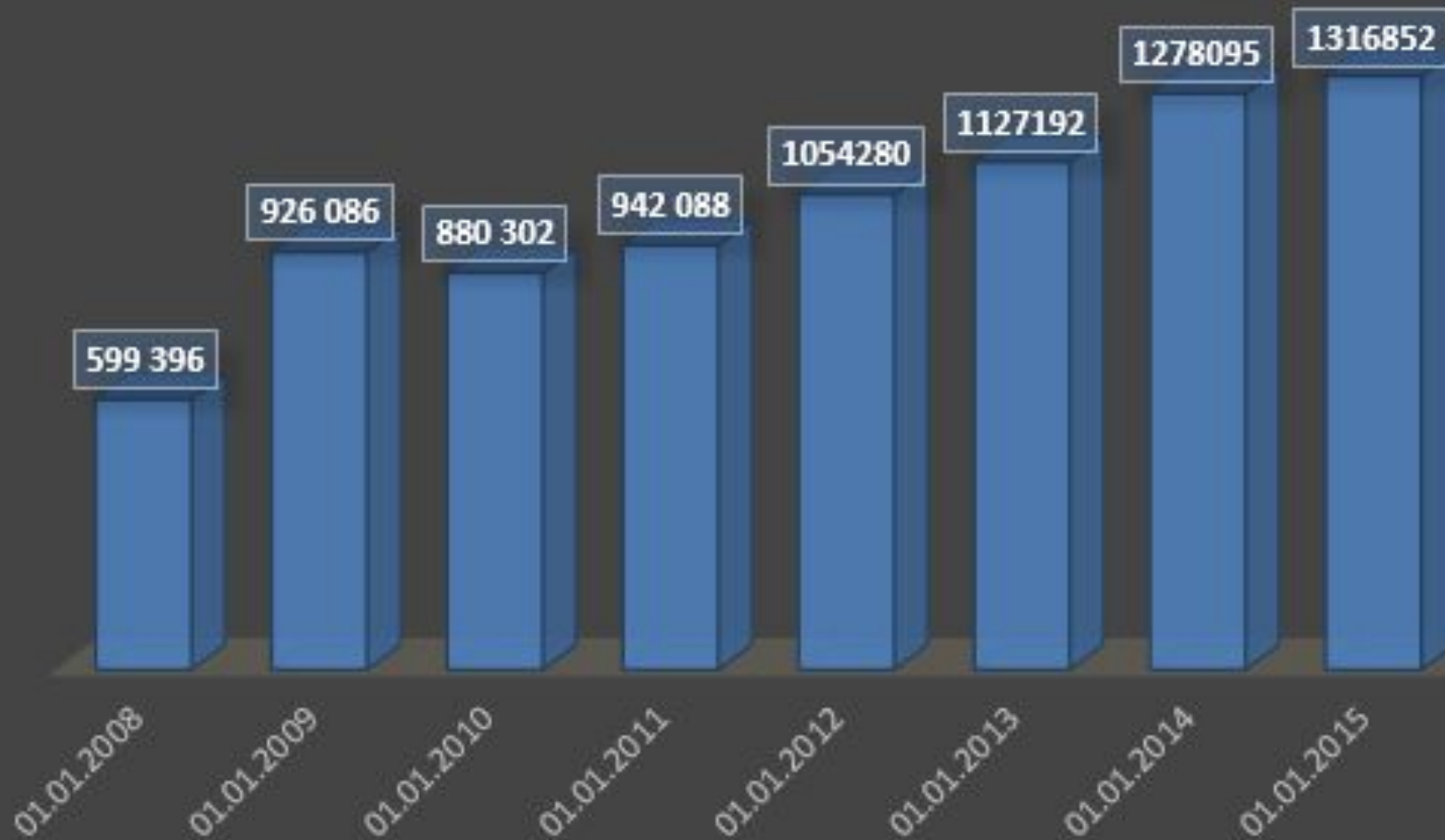

Активи банків України

Виконала
студентка групи ФК-111
Пархоменко Марина

ДИНАМІКА АКТИВІВ БАНКІВ ПРОТЯГОМ 2008-2015 РОКІВ

За підсумками 2014 року чисті активи банківської системи України збільшилися на 3,03% (38 757 млн. грн.) та станом на 01.01.2015 р. складають 1 316,85 млрд. грн.

Варто зазначити, що незважаючи на ліквідацію ряду проблемних банківських установ та значний відтік клієнтських коштів, зростання активів відбувалось внаслідок стрімкої девальвації національної валюти, що також відобразилось на суттєвому збільшенні залишків валютних активів. Станом на 01 січня 2015 року частка валютних активів в сукупних активах складала 43,73%, в той час як 01 січня 2014 року – 36,81%.

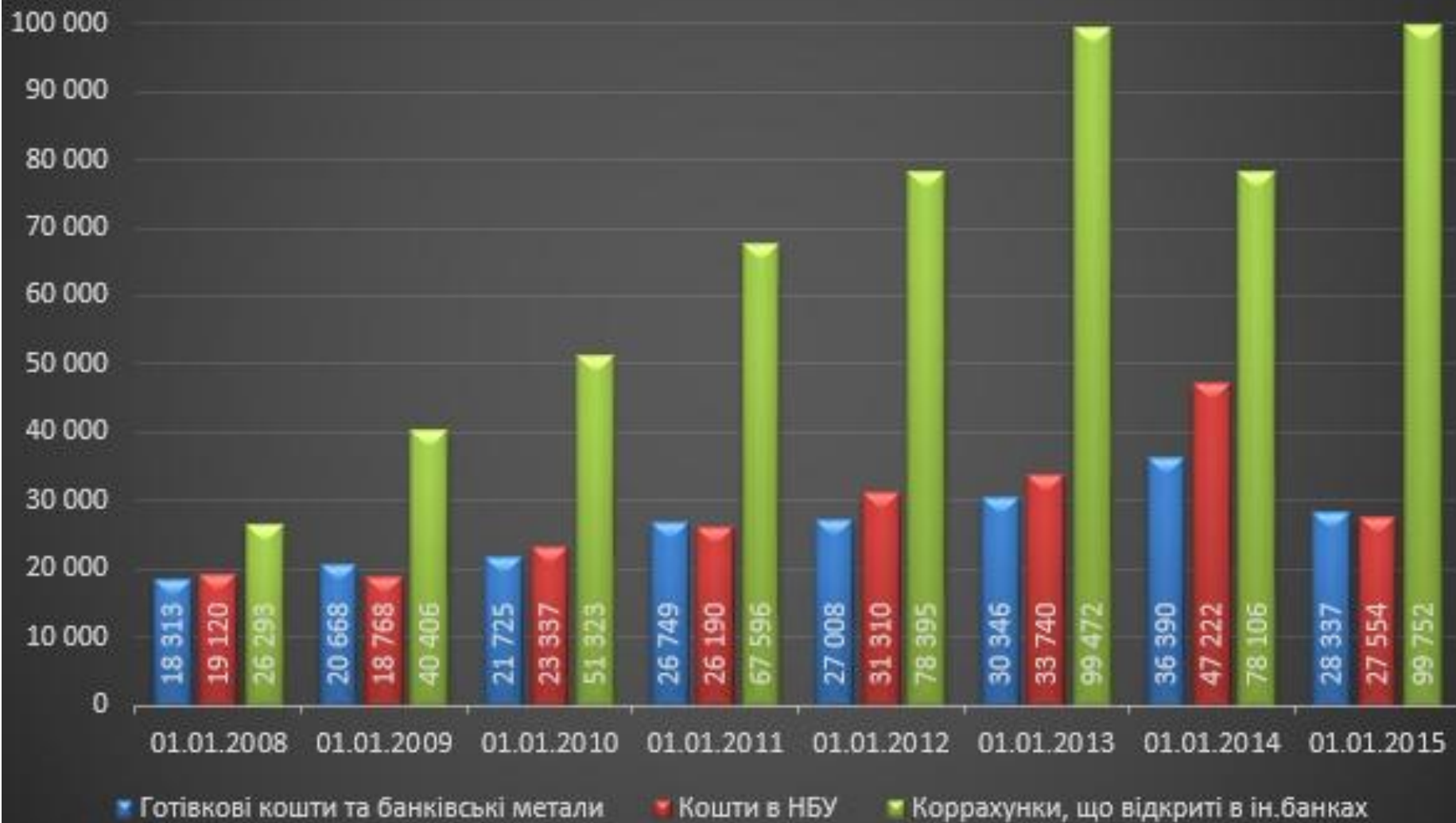
Станом на початок січня 2015 року, значення валютного курсу UAH / USD становило 1 576,86 грн. / 100 дол. США., в той час, як протягом січня поточного року курс залишався незмінним на рівні 799,30 грн. / 100 дол. США.

Протягом 2014 року обсяг коштів, інвестованих в цінні папери, збільшився на 22,16% (30,64 млрд. грн.), що певною мірою може обумовлено збільшенням номінальної вартості валютних ОВДП, які перебувають у власності банків внаслідок значної девальвації національної валюти. Протягом 2014 року обсяг вкладень в ОВДП збільшився на 12,38 млрд. грн. та станом на 01 січня 2015 року складає 93,43 млрд. грн. Варто зазначити, що одними з ключових держателів ОВДП є державні банківські установи, а саме: АТ «Ощадбанк» та АТ «Укрексімбанк».

При цьому, залучення коштів від продажу ОВДП відбувається за вищою відсотковою ставкою, ніж пропонується з початку розміщення, що може свідчити про небажання потенційних покупців придбавати облігації з невисокою дохідністю. Загалом, середньозважена дохідність протягом IV кварталу складала 16,14%³ (12,66% протягом I кварталу).

Привабливість ОВДП для комерційних банків як і раніше обумовлена можливістю отримувати кредити рефінансування від НБУ та залучати кошти на міжбанківському ринку під їх заставу. При цьому, починаючи з 19.03.2014 р. НБУ відмовився від проведення операцій РЕПО, що ініціюються банками, і надає кошти переважно на щотижневих тендерах із рефінансування. Тобто, якщо раніше банківські установи мали можливість спрямовувати отримані кошти від НБУ на купівлю облігацій внутрішньої державної позики (в т.ч. зараховувати частину їх балансової вартості для покриття обов'язкових резервів, що мають зберігатися на коррахунку в НБУ), то зараз в умовах відтоку клієнтських вкладів, кошти, отримані від Регулятора, спрямовуються на підтримання ліквідності та виконання нормативів обов'язкового резервування.

Динаміка грошових коштів, коштів в НБУ та кооррахунків протягом 2008-2015 років

З метою абсорбування надлишкової ліквідності та стримання інфляції, НБУ активно нарощувались операції з мобілізації грошових коштів. За підсумками 2014 року обсяг мобілізаційних операцій становив 1 472,7 млрд. грн. за середньозваженою відсотковою ставкою 5,68% річних, операції здійснювались переважно на умовах «овернайт».

Вихід українських банків з АР Крим, значне зменшення обсягу клієнтської бази (особливо в Донецькій та Луганській областях), а також значний відтік строкового ресурсу з початку року вкрай негативно вплинули на ліквідність та платоспроможність банківської системи. Так, протягом 2014 року обсяг високоліквідних активів зменшився на 3,76% (6,08 млрд. грн.) та станом на 01 січня 2015 року складає 155,64 млрд. грн. та був представлений наступним чином: готівкові кошти та банківські метали – 18,21%, кошти в НБУ – 17,7% та коррахунки в інших банках – 64,09%. Варто зауважити, що протягом грудня залишки коштів на рахунках суб'єктів господарювання в національній валюті значно зросли, що, в свою чергу, деякою мірою позитивно вплинуло залишки коштів на коррахунках банків. Однак, таке зростання залишків на рахунках юридичних осіб швидше за все не буде стабільним, а є лише наслідком акумулювання необхідного обсягу грошових коштів для придбання валюти.

Незважаючи на запровадження з боку НБУ регулятивних заходів для більш гнучкого управління ліквідністю (в т.ч. зниження обсягу обов'язкових резервів, які повинні зберігатися на початок операційного дня на коррахунку банку в Нацбанку з 50% до 40% суми обов'язкових резервів, скасування вимоги про формування частини обов'язкових резервів на окремому рахунку в НБУ) та підтримання банків за рахунок надання кредитів рефінансування, обсяг коштів, що зберігаються на кореспондентських та транзитних рахунках, за підсумками 2014 року зменшився на 17,61% (5 817,0 млн. грн.) та станом на 01.01.2015 р. складає 27,22 млрд. грн.

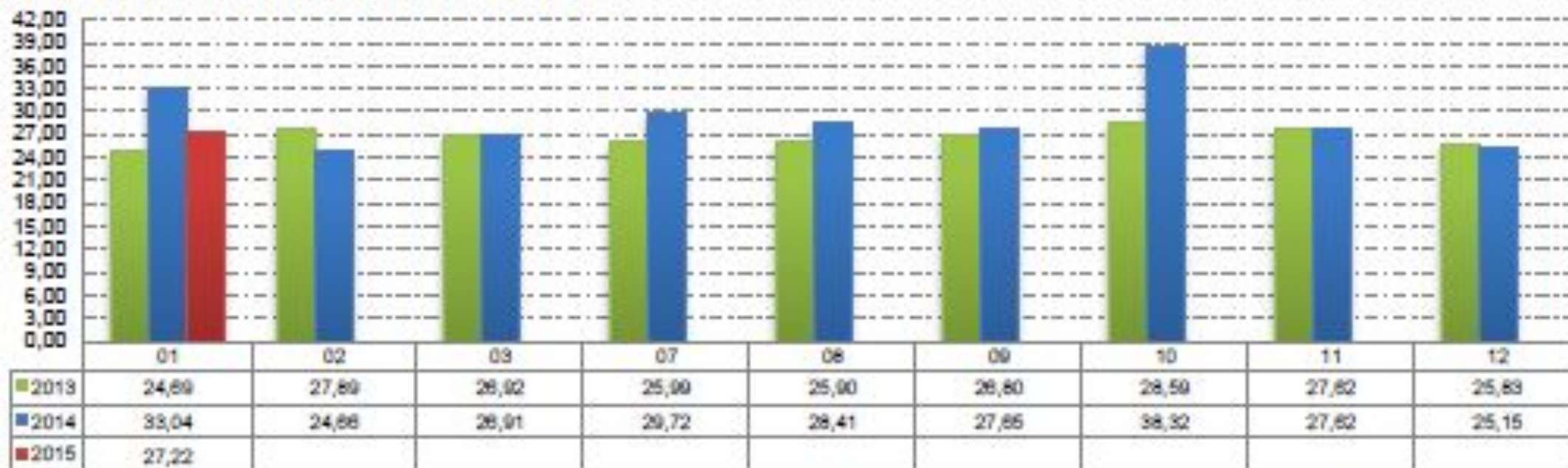

Рис. 2.1. Залишки коштів, розміщених на транзитних рахунках та на коррахунках⁵, млрд. грн.

Обсяг рефінансування банків НБУ протягом 2014 року становив 222,3 млрд. грн. за середньою відсотковою ставкою 15,57% річних, забезпеченням за даними операціями виступають в значній мірі державні облігації України. Разом з тим, слід відмітити, що відсоткова ставка за наданими кредитами рефінансування протягом I півріччя 2014 року значно зросла (13,99% річних в червні, в той час як у грудні відсоткова ставка вже становила 17,95% річних). Також, варто зауважити, що з метою контролю використання банківськими установами коштів, залучених від НБУ, Регулятором було прийнято рішення про призначення кураторів в такі банки. З метою збільшення прозорості діяльності НБУ, також було прийнято рішення про розкриття інформації щодо наданих кредитів рефінансування в розрізі окремих банківських установ.

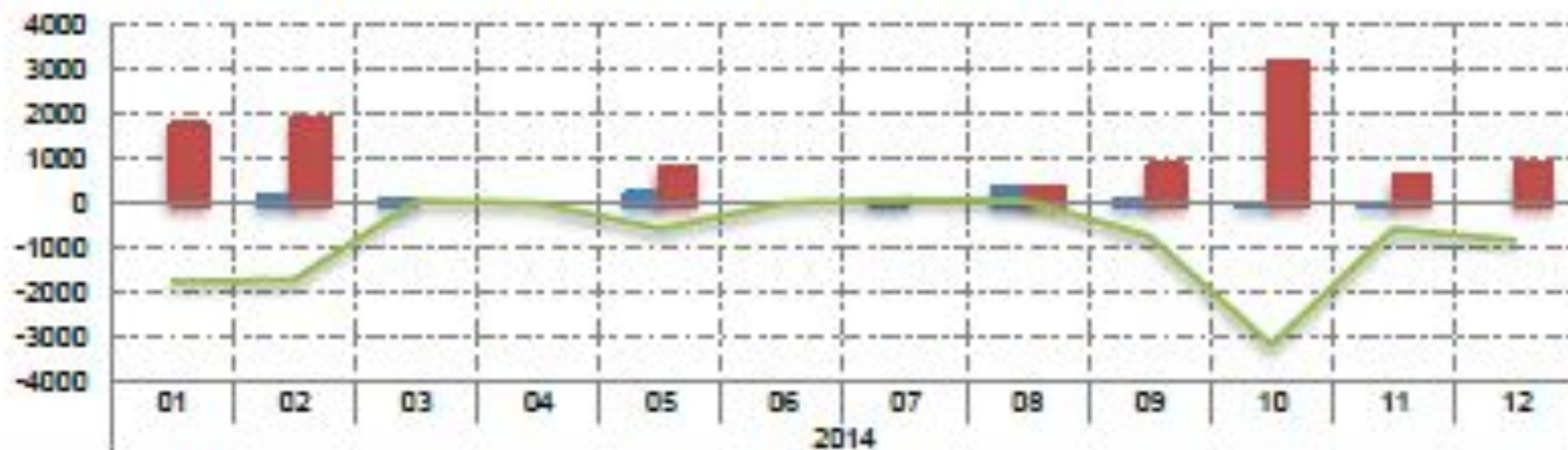

Варто зауважити, що протягом всього 2013 року офіційний валютний курс гривні до долара США залишався без змін на рівні 7,993 грн./дол. США. При цьому, для підтримання валютного курсу на незмінному рівні Національним банком України регулярно протягом 2013 року здійснювались валютні інтервенції в обсязі 3 145,6 млн. дол. США⁶ (7 499 млн. дол. США за 2012 рік). Така політика призвела до того, що протягом 2012-2013 рр. обсяг міжнародних резервів зменшився на 35,79% (11 378,9 млн. дол. США.).

З метою згладжування волатильності на валютному ринку за підсумками IV кварталу, НБУ було здійснено продаж валюти на суму близько 4 579 млн. дол. США. Загалом, сальдо валютних операцій НБУ за підсумками IV кварталу 2014 року є від'ємним та становить -4 569,7 млн. дол. США. Обсяг міжнародних резервів станом на 01.01.2015 р. склав 7 533,2 млн. дол. США.

Варто зауважити, що на зміну обсягу міжнародних резервів впродовж IV кварталу 2014 року вплинула необхідність підтримки НАК «Нафтогаз України» у частині виконання нею гарантованих державою зобов'язань за борговими цінними паперами, а також здійснення платежів за поставками природного газу від європейських постачальників.

Динаміку сальдо валютних інтервенцій НБУ представлено на рисунку 2.2.

Купівля валюти	0	174,6	52,3	0	211,6	0	80	354,8	98,3	6,2	3,1	0
Продаж валюти	1742,3	1895,1	0	0	786,4	0	0	309,6	833,7	3174,6	573,3	831,1
Сальдо валютних інтервенцій НБУ	-1742,3	-1720,5	52,3	0	-574,8	0	80	45,2	-735,4	-3168,4	-570,2	-831,1

Рис. 2.2. Динаміка сальдо валютних інтервенцій НБУ, млн. дол. США.

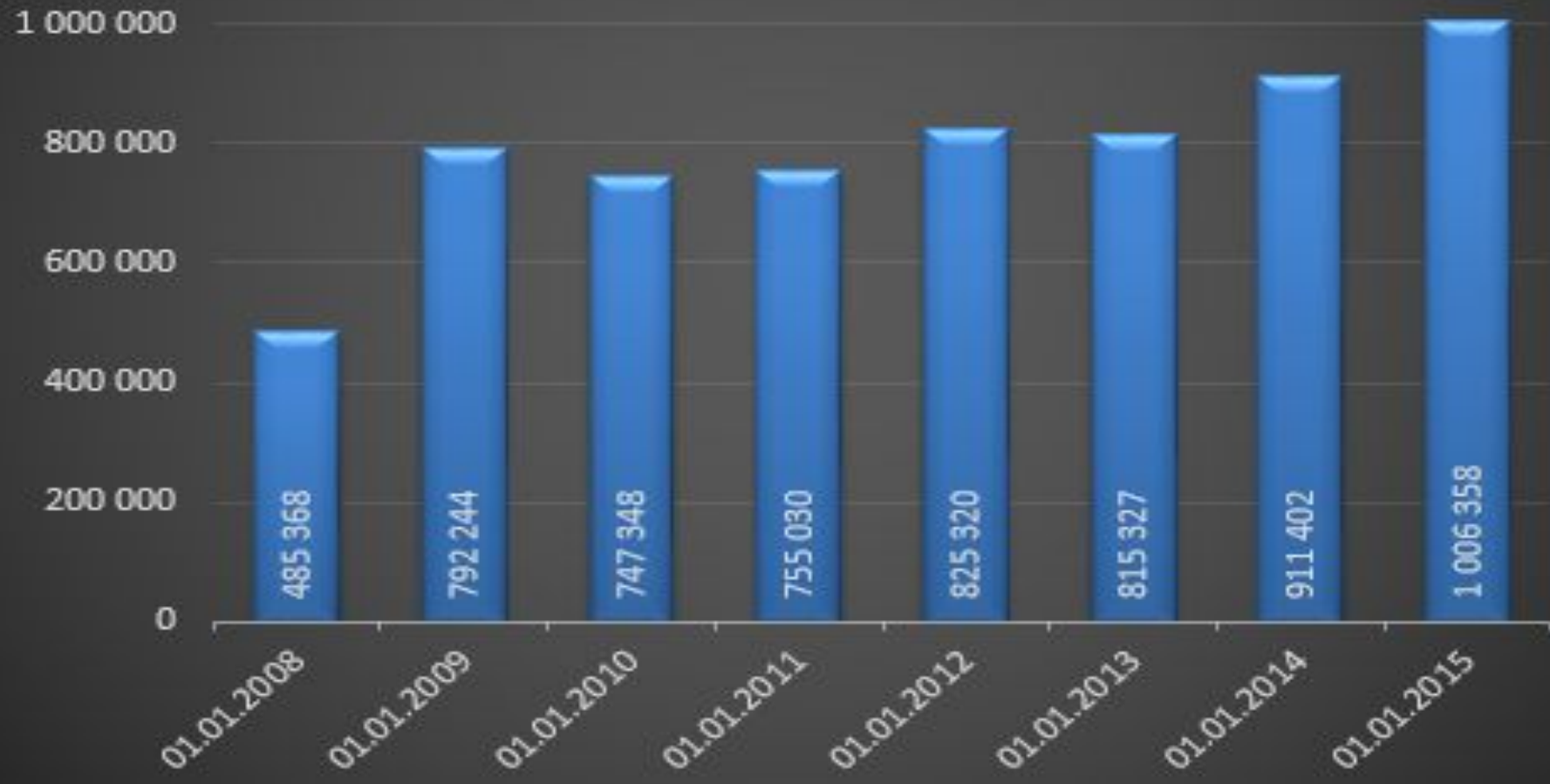
НБУ протягом III кварталу 2014 року було зафіксовано курс на міжбанківському ринку на рівні близько 13 грн./дол. США, протягом IV кварталу 2014 року – близько 15 грн./дол. США. Враховуючи девальваційні очікування та небажання банківських установ та експортерів здійснювати продаж іноземної валюти за наявним курсом, обсяг продажу іноземної валюти на міжбанківському ринку порівняно з початком року значно скоротився, що, в свою чергу, спровокувало виникнення дефіциту іноземної валюти (в т.ч. готівкової валюти в касах банків).

Дефіцит готівкової іноземної валюти за одночасно високого рівня попиту з боку населення обумовлює виникнення незадоволеного валютного попиту та появу «чорного валютного ринку». В цілому, курс, за яким пропонується здійснення операцій на «чорному ринку» приблизно на +2-3 грн. відрізняється від офіційного. Однак, після переходу НБУ на ринковий курс, проблема множинності курсів на валютному ринку була усунута.

Для стабілізації ситуації на валютному ринку Національний банк вживає низку інших економічних заходів. Зокрема було ухвалено низку нормативно-правових актів для здійснення регулювання валютного ринку, здійснюється проведення валютних аукціонів (в т.ч. для підкріплення валютою кас банків).

Разом з тим, з метою регулювання інфляційних процесів, НБУ впродовж 2014 року підвищував облікову відсоткову ставку (з 9,5% до 12,5%, починаючи 17.07.2014 р.; з 12,5% до 14,0%, починаючи з 13.11.2014 р.; з 14,0% до 19,5%, починаючи з 06.02.2014 р.).

Динаміка наданих кредитів протягом 2008-2015рр.

Клієнтський кредитний портфель. Протягом 2014 року кредитна активність банківських установ була низькою, що обумовлено скороченням ресурсної бази, погіршенням кредитоспроможності позичальників та високим рівнем невизначеності щодо подальшого економічного розвитку, що, в свою чергу, змушує банківські установи більш прискіпливо відноситись до фінансового стану потенційних позичальників або й взагалі призупинити на деякий час кредитування. Загалом, збільшення обсягу клієнтського кредитного портфеля впродовж 2014 року відбувалось в зв'язку з суттєвою девальвацією національної валюти, що, в свою чергу, відобразилось на збільшенні кредитних залишків в гривневому еквіваленті.

Протягом 2014 року обсяг кредитів, наданих в Донецькій та Луганській областях, значно знизився, що обумовлено проведенням АТО в даних областях, що, в свою чергу, вкрай негативно відобразилось на рівні кредитоспроможності позичальників. На думку НРА «Рюрік», поновлення кредитування в даних областях буде залежати від ходу проведення АТО. Втім, очікувати найближчим часом зростання кредитної активності в даних областях не варто.

Клієнтський кредитний портфель в регіональному розрізі представлений на рисунку 2.4.

Протягом 2014 року обсяг кредитів, наданих в Донецькій та Луганській областях, значно знизився, що обумовлено проведенням АТО в даних областях, що, в свою чергу, вкрай негативно відобразилось на рівні кредитоспроможності позичальників. На думку НРА «Рюрік», поновлення кредитування в даних областях буде залежати від ходу проведення АТО. Втім, очікувати найближчим часом зростання кредитної активності в даних областях не варто.

Клієнтський кредитний портфель в регіональному розрізі представлений на рисунку 2.4.

Рис. 2.4. Клієнтський кредитний портфель в регіональному розрізі, млрд. грн.

При цьому, слід зауважити, що обсяг клієнтського кредитного портфеля в доларовому еквіваленті зменшився на 8 502 млн. грн. Втім, зважаючи на значну девальвацію національної валюти, частка валютних кредитів в загальному клієнтському кредитному портфелі залишається значною та складає 46,47%. Близько 1/5 валютних кредитів були надані населенню (в т.ч. значна частка валютних кредитів була надана ще в 2007-2009 рр. на придбання, будівництво нерухомості).

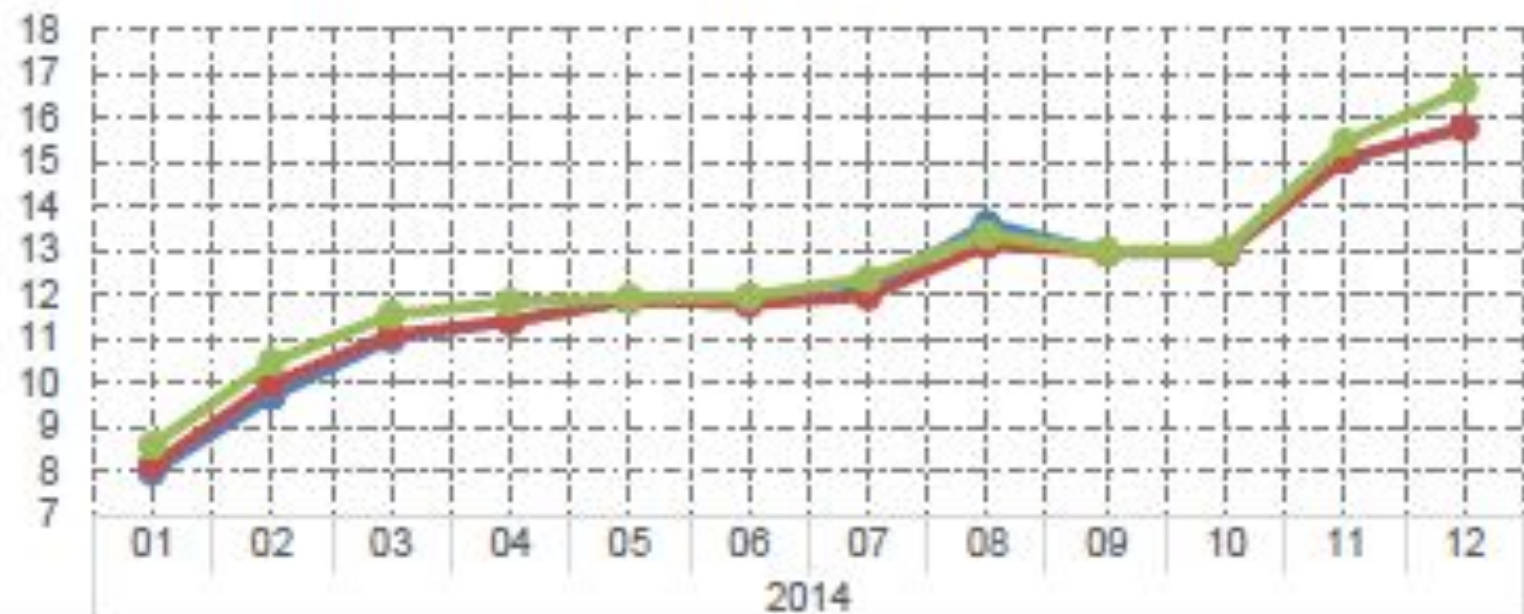
Клієнтський кредитний портфель в розрізі позичальників та рівень доларизації кредитів представлено на рисунку 2.4.

Рис. 2.4. Клієнтський кредитний портфель в розрізі позичальників та рівень доларизації кредитів, млрд. грн., %

Значення валютного курсу USD / UAH представлено на рисунку 2.5.

Офіційний курс	7,99	9,7	10,99	11,40	11,88	11,79	12,10	13,61	12,95	12,95	15,06	15,77
Курс на міжбанківському ринку	8,15	9,99	11,11	11,40	11,88	11,79	11,96	13,11	12,96	12,95	15,06	15,78
Курс на готівковому ринку	8,60	10,48	11,55	11,82	11,93	11,96	12,37	13,36	12,99	13,02	15,44	16,63

Рис. 2.5. Значення валютного курсу USD / UAH, грн.

Варто зауважити, що задля захисту позичальників, котрі мають зобов'язання перед банківськими установами за споживчими кредитами в іноземній валюті, з 11 червня 2014 року ВРУ був ухвалений закон «Про мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті». Втім, даний закон був ветований Президентом.

03 липня 2014 року в першому читанні ВРУ був ухвалений законопроект №4185а-2 «Про реструктуризацію кредитних зобов'язань з іноземної валюти в гривню», що передбачає можливість реструктуризації заборгованості за валютними кредитами за офіційним курсом НБУ, що діяв на момент реструктуризації, залишаючи при цьому попередню відсоткову ставку за боргом. На даний момент розглядається питання щодо переведення валютних кредитів позичальників-фізичних осіб в гривню.

Загалом, зниження обороту та обсягів виробництва основних галузей, ведення бойових дій на сході України, а також зниження реальних доходів населення за високої девальвації національної валюти можуть в подальшому призвести до виникнення труднощів з обслуговування позичальниками кредитних зобов'язань (особливо валютних), що, в свою чергу, негативно відобразиться як на ліквідності, так і на капіталізації банківських установ.

Вищезазначені фактори спричинили неспроможність багатьох позичальників вчасно виконувати взяті кредитні зобов'язання, що, в свою чергу, сприяло зростанню обсягу простроченої заборгованості впродовж 2014 року. Так, протягом 2014 року обсяг простроченої заборгованості збільшився на 93,59% (65,68 млрд. грн.) та станом на 01.01.2015 р. складає 135 858 млн. грн., що відповідає 13,5% клієнтського кредитного портфеля.

Динаміку зміни простроченої заборгованості в клієнтському кредитному портфелі представлено на рисунку 2.6.

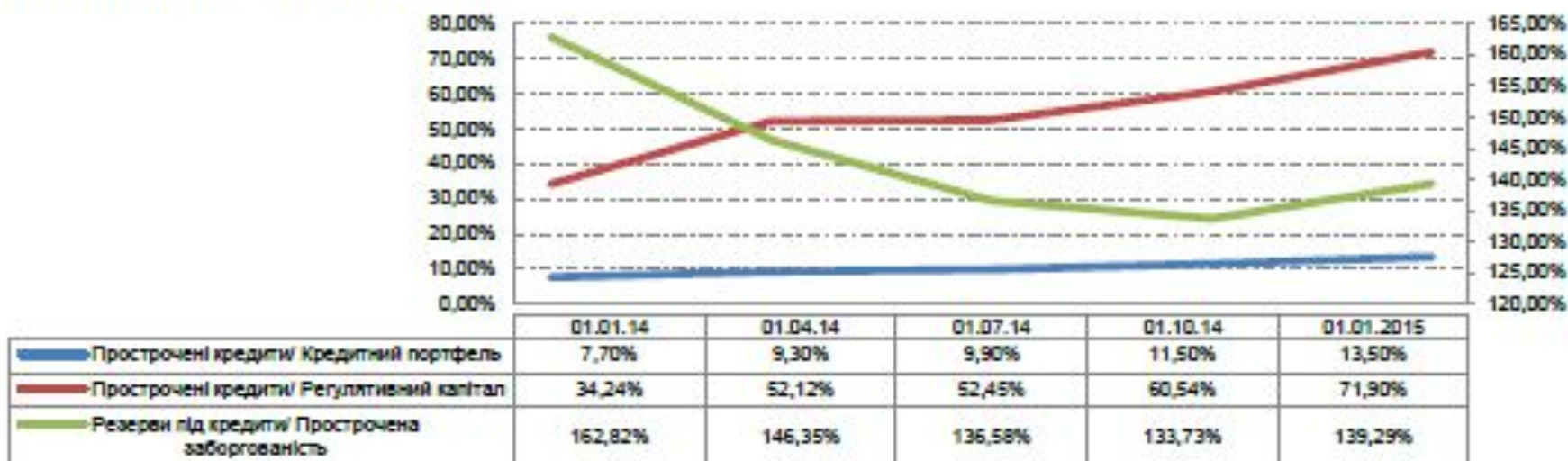
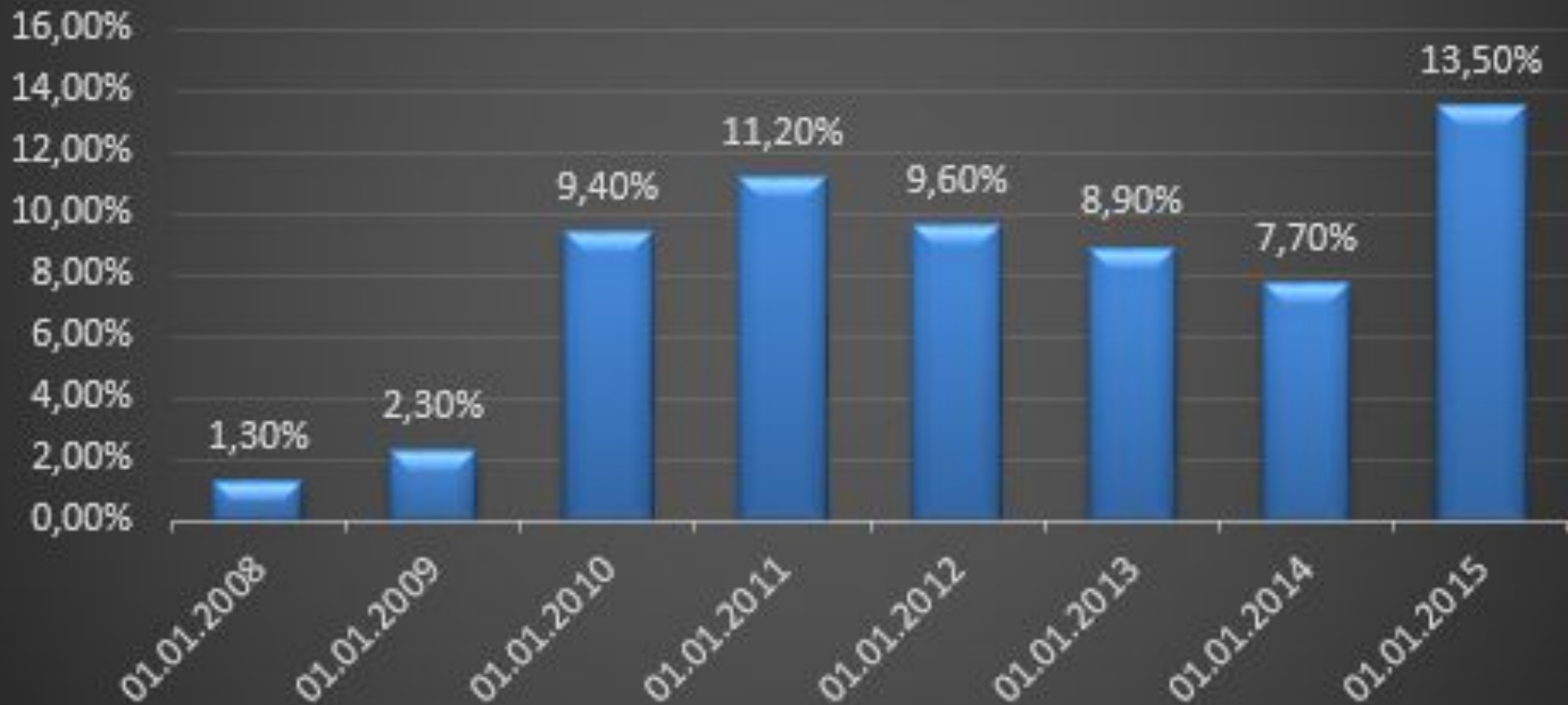

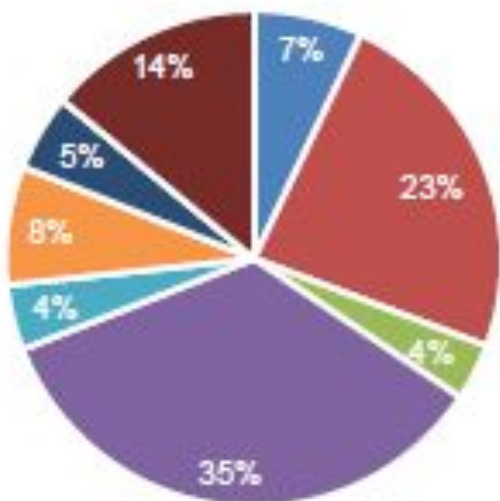
Рис. 2.6. Динаміка зміни простроченої заборгованості в клієнтському кредитному портфелі, %.

Динаміка частки простроченої заборгованості у загал. сумі КП, %

Корпоративний клієнтський кредитний портфель представлений переважно коротко- та середньостроковими кредитами в національній валюті нефінансовим корпораціям, за цільовим спрямуванням – інші кредити (в т.ч. кредити в поточну діяльність). Кредитний портфель суб'єктів господарської діяльності за видами економічної діяльності був представлений переважно кредитами, наданими представникам сфери «Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів» та «Переробна промисловість». Обсяг кредитних операцій з представниками сфери, що працюють в сфері будівництва та нерухомості є також вагомим.

Корпоративний клієнтський кредитний портфель за видами економічної діяльності представлено на рисунку 2.7.

- Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство
- Переробна промисловість
- Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря
- Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів
- Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність
- Операції з нерухомим майном
- Професійна, наукова та технічна діяльність
- Інше

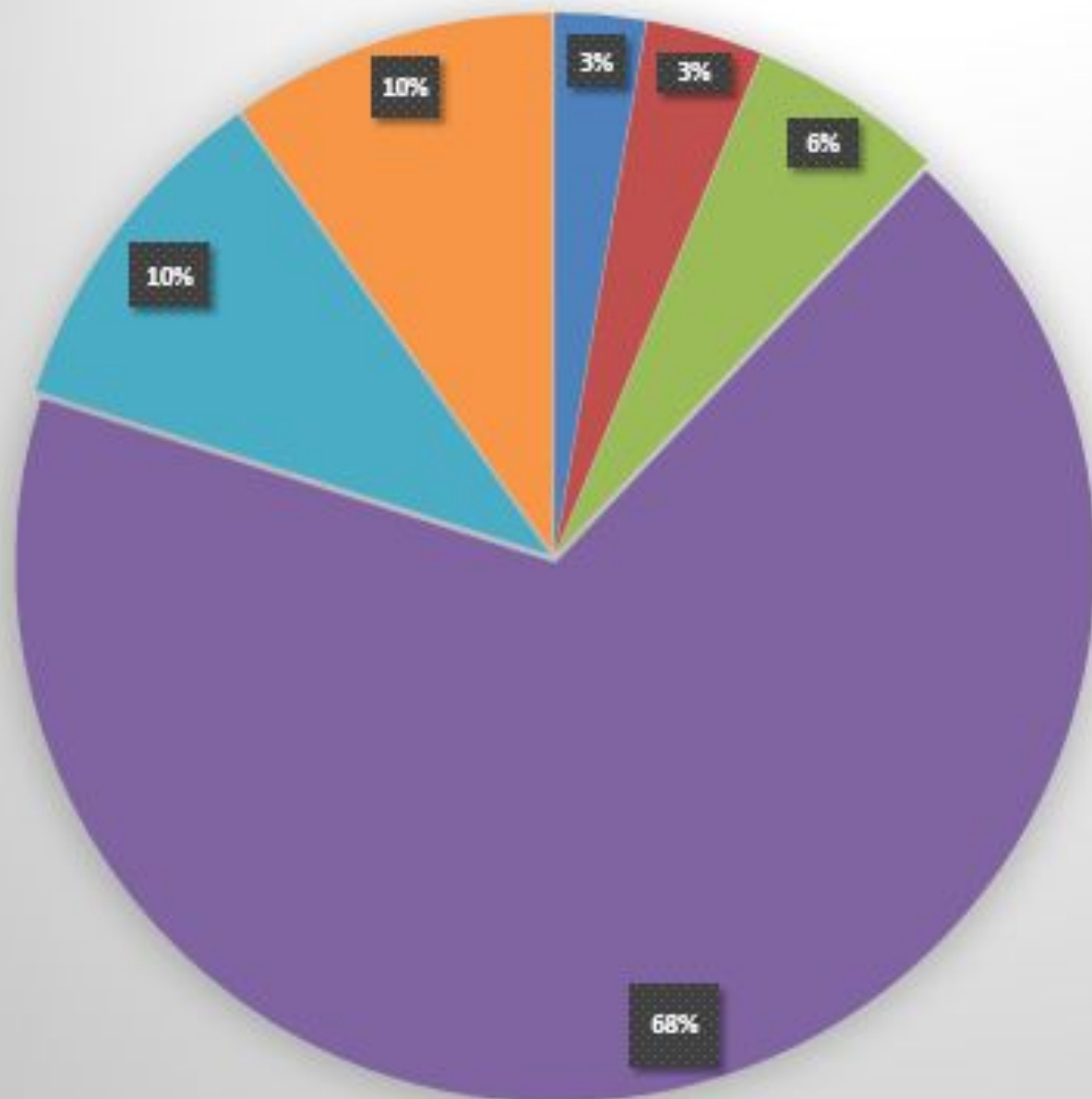
Рис. 2.7. Корпоративний клієнтський кредитний портфель за видами економічної діяльності

Обсяг кредитів, наданих підприємствам торгівлі в національній валюті протягом 2014 року зменшився на 17,58% (35 223 млн. грн.), що, в свою чергу, зумовлено складною економічною ситуацією у країні (в т.ч. зменшення платоспроможного попиту та реальних доходів населення, що змушує громадян менше витратити та орієнтацією підприємств торгівлі переважно на імпорт в умовах девальвації національної валюти, що, в свою чергу, зумовлює подорожчання товарів). При цьому, обсяг валютних кредитів збільшився, що загалом пов'язано з девальвацією національної валюти.

Рівень рентабельності операційної діяльності виробництва ⁷ підприємств сфери «Промисловість» складає (-) 7,4% та «Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів» – (-) 3,8%. Станом на початок січня 2015 року, середнє значення відсоткової ставки⁸ за кредитами, наданими суб'єктам господарювання, складало 18,3% в національній валюті та 8,3% в іноземній валюті (16,3% та 8,2% відповідно на початку січня 2014 року). При цьому, зважаючи на високу конкуренцію за ресурсну базу, що зумовлює збільшення відсоткових ставок, а також зростання облікової ставки НБУ, вартість кредитного ресурсу залишатиметься високою.

Роздрібний клієнтський кредитний портфель протягом 2014 року збільшився на 6,72% (11 267 млн. грн.) та станом на 01 січня 2015 року складав 179 040 млн. грн. Збільшення обсягу роздрібного клієнтського кредитного портфеля відбулось внаслідок значної девальвації національної валюти, в результаті чого балансова вартість залишків за кредитами значно зросла. При цьому, обсяги роздрібного кредитування в національній валюта та іноземній (в доларовому еквіваленті) значно скоротились. Основною складовою роздрібного клієнтського кредитного портфеля є споживчі кредити (в т.ч. «кешові» кредити). Обсяг іпотечних кредитів, наданих фізичним особам протягом 2014 року, збільшився на 1/3 (15 886 млн. грн.), що зумовлено виключно девальвацією національної валюти. При цьому, обсяги іпотечного кредитування в національній валюті з початку року зменшились. В цілому, низькі темпи розвитку іпотечного кредитування обумовлені доволі низькими темпами відновлення будівельної галузі, обмеженість довгострокового ресурсу, а також достатньо низьким платоспроможним попитом населення на довгострокове кредитування.

Складові активів банків станом на 01.01.2014

■ Готівкові кошти та банківські метали

■ Кошти в НБУ

■ Коррахунки, що відкриті в ін. банках

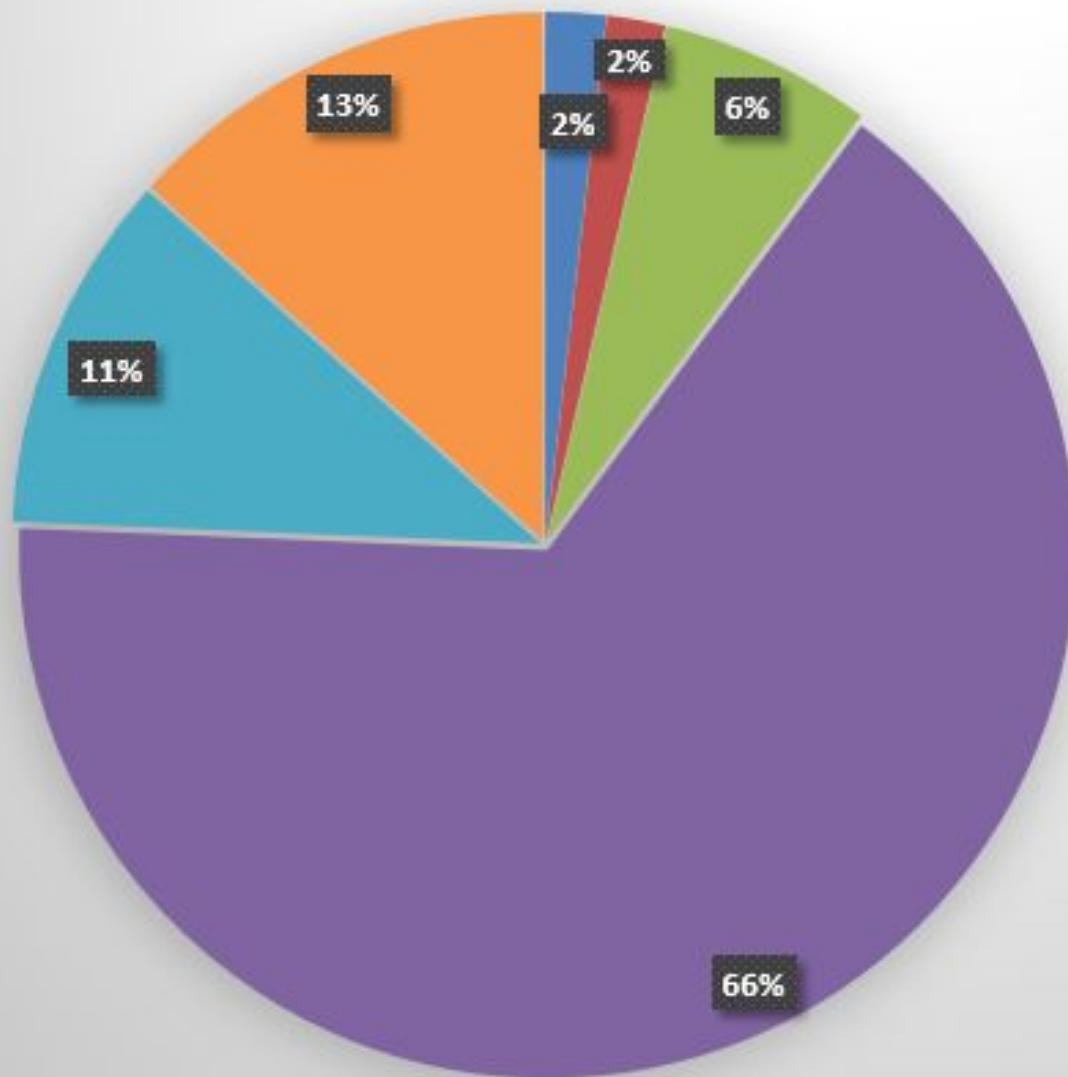
■ Кредити надані

■ Вкладення в ЦП

■ Резерви за активними операціями банків (з урах. резервів за позабаланс. рахун.)

Складові активів банків станом на 01.01.2015

■ Готівкові кошти та банківські метали

■ Кошти в НБУ

■ Коррахунки, що відкриті в ін. банках

■ Кредити надані

■ Вкладення в ЦП

■ Резерви за активними операціями банків (з урах. резервів за позабаланс. рахун.)

Можна зробити висновок про те, що увесь приріст активів підприємства було досягнуто за рахунок наданих кредитів. Другим вагомим джерелом зростання активів стали вкладення в ЦП, а також коррахунки що відкриті в банках. Складові активів банків майже не змінилися, що також відіграє стабілізуючу роль щодо зміцнення фінансового стану.

Відбулися зміни в структурі готівкових коштів, їх сума зменшилась на 1%. Також на 1% зменшилась сума коштівв НБУ.